

ВУРЯТ-МОНГОЛ ОЙ УНЭН

ВКП(б)-гэй Обкомой, ВМАССР-эй Верховно Советей ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган

№ 46 (3696) 1941 оной февралин 25, вторник СЭН 10 МУНГЭ

Мүнөөдөр, февралин 25-да, нарата Грузин ажаллад өөрынгөө республикын 20 жэлэй ойе найн үдэрлэжэ байна.

Социалистическэ Грузин арадуудта халуун амаршалга хүргэнэбди!

ВКП(б)-гэй БҮХЭСОЮЗНА XVIII КОНФЕРЕНЦИ

Ажахын 1940 оной дүнгүүд ба 1941 ондо СССР-эй арадай ажахын хүгжэлтын түсэб

Нүхэр Н. А. ВОЗНЕСЕНСКИЙН элдхэл

1940 ОНОЙ ДҮНГҮҮД

Нүхэд! 1940 он болбол Советскэ Союзай ажабайдалда социалистическэ шэнэ дэбжэлтын ба саашаана ургашаа дабналтын жэл болобо. Капиталистическэ оронуудахи экономика крзисньше, империалистическэ дайныше манай арадай ажахын хүгжэлтне хаатуулаагүй ба хаатуулажыше шадахагүй байна.

Крзисүүдэй ба дайнуудай сохилтодо дайрагдан капиталистическэ ажахынуудай түгшүүридэ холотоо орожо байхаланы. Советскэ экономико болбол тэрэнэй нүлөөндэ дайрагдаагүй. Тиибэ-аабаше, олоо үеын империалистическэ дайнай урогууд мүн мөнөндэ зарим-хэды удхашанартай байна.

Мүнөөнэй империалистическэ дайн хадаа, хэрбээ тэрэппиен технико-экономическэ талаанаан хараад үеэ хаа, моторуудай дайн болоно. Агаарташе мотор, газарташе мотор хэрэглэгдэнэ. Дайлалажа байһан капиталистическэ оронуудай хоёр талын хүсанүүдэй зэргө шадалын хадаа мотор үйлдэрилгэһөө ехэнхидэ дулдыдагтан хубилдаг байна. Мотор болбол үндэр дээдэ техникые, ехэ нефть ба үгэтэ металлнуудые эринэ. Капиталистическэ оронуудай, гэдэһэй тоого Америкын Холбоото Штадуудай бүхы ажаүйлэбэринь энэ шөлүүдгөөр шөнөдхөн байгуулагдажа байна.

Одоо үеын империалистическэ дайн мүн тэрэшлэн ехэнхидэ резервүүдэй дайн болоно. Дайнай уни удаан үргэлжэлгэ, тэрэнэй хүйдхы шөнжө, ажалые уласкооролдын буржуазна хубаарилгын хандарал—эдэ бүгдэ хадаа дайлагдажа байгаа империалистическэ оронуудай тулала угаа ехэ сырбегой, түлшын, металлическэ ба үйлдэрилшн резервүүдые эринэ.

Советскэ Союз болбол мүнөөнэй дайнай эдэ технико-экономическэ ба бусадшые онсо илгануудыен хараада абангүйгөөр байжа шадахагүй ба өөрынгөө арадай ажахые түрүү техникээр зэбсэглэхын тулала ба ороноо бодото бэлэн байдалда байлгахын тулала хэмжээнүүдые абажа байна.

Һүүдэй жэлүүдтэ, Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай ба Америкын Холбоото Штадуудай үйлдэбэринь хэмжээнэй ургалтын тон юрэнхы показательнуудые харуулам. Хэрбээ 1929 оной хэмжээ 100 проценте абабал, үйлдэбэринь динамика һүүдэй гурбан жэл соо нимээр харагдана:

АМЕРИКЫН ХОЛБООТО ШТАДУУДАТ

1929 ондо — 100 процент.
1938 ондо — 80 процент.
1939 ондо — 98 процент.
1940 ог о — 111 процент.

СОВЕТСКЭ СОЦИАЛИСТИЧЕСКЭ РЕСПУБЛИКАНУУДАЙ СОЮЗДА

1929 ондо — 100 процент.
1938 ондо — 415 процент.
1939 ондо — 482 процент.
1940 ондо — 534 процент.

Америкын Холбоото Штадууд ажаүйлэбэриде сэрэгэй өлсүүлгын үншэ һуурн дээрэ 1940 он дотор өөрынгөө үйлдэбэринэ 1929 онойхноо мин 11 проц. дэшэлүүдэ. Тиихэдэнь, Советскэ Союз энэ үе соо өөрынгөө социалистическэ үйлдэбэринэ 5,3 дахин ехэдэ.

Капиталистическэ ба социалистическэ үйлдэбэрин ургалтын ёно гуримын нимэ гэһэнэ. Тиигэбөшье, экономика талаараа, тайбарилан хэлбэл, үйлдэбэрилгэ тушаа хүн зондо хүртлгөөр биднэр Америкын Холбоото Штадууднаа үшөөл гэгдэжэ ябанабди, гэхэтэй хамта, буладаар, нүүрһөөр, электроэнергөөр 3—4 дахин гөгтөһөнхөбди. Энэ гөгдөлгөө усадхалга, тайбарилан хэлбэл, СССР-эй экономика шуудла зорилгы шийдхэлгэ урдамнай үшөөл байһаар.

СССР-эй арадай ажахы болбол үргэдхэгдэмал социалистическэ үйлдэбэрин ургалтын ёно гуримаар, түсэбтэ ёноор хүгжинэ, энэ хадаа, нэн түрүүндэ, арадай ажахын бүхы халбаринуудта үйлдэбэрин ургалтые тайлбарилна.

СССР-эй ажаүйлэбэрин продукция гурбадугаар табанжэлэй гурбан жэл соо, 1937 ондо 95,5 миллиард түхэриг байһанаа, 1940 ондо 137,5 миллиард түхэриг хүртээрэ гэхэ гү, али 44 проц. ургаба, тэрэнэй тоодо машинабайгуулгын продукция 76 процент дэшлэгдэнэ байна.

Оборонно продукция гаргалгаар, правительство болбол: хэрбээ манай арадые ямаршые «гөнөтын ушаралда» дээрэ ортуулахагүй хүсөө хаа—дарна хуурайлан байлга, самолет, танк, зэбсэглэл, сэрэгэй корабль ба һомо үйлдэбэрилгэдэ зөөри гамнажа болохогүй гэвн бодото байдалнаа үндэһэлүүлэн табиһан байна.

Үйлдэбэрин хэрэгсэлүүдые бүтөөн гаргалга 1939 онойхитой жэшээлбэл 1940 ондо 13,8 проц. ба 1937 онойхитой жэшээлбэл 52 проц. ургалан байна. Хэрэгсэлэй зүйлүүдые үйлдэбэрилгэ 1940 ондо 1939 онойхитой жэшээлбэл 7 проц. ба 1937 онойхитой жэшээлбэл 33 проц. дэшэлэе. Советскэ Союз дотор үйлдэбэрин ургалта хадаа арадай ажахыда ба оронойнай оборонодо тон шуудла мүнөө үеын түрүү техникые бүтөөн гаргадаг ажаүйлэбэринэ, илангала машинабайгуулгы шөнөдхөн хайжаруулгаар үдэшгөдөн байна.

Тиигэбөшье, ажаүйлэбэрин продукция ургалтые хурдачлагар гурбадугаар табанжэлэй даабаринууд нэгэ бага гүйсэдхэгдөөгүй байна. Табанжэлэй түсэбэй ёноор 14 проц. байхын орондо, үнгөрһон гурбан жэл соо продукция ехэдхэлгын хурдачхалга жэлдэ дулда жэшөөгөөр бодото дээрэ 13 проц. шахуу болобо. Үйлдэбэрин ургалтые хурдачхалгаар даабарна дүүргэгүй ябадалтай, гурбадугаар табанжэлэй ехидэ байгуулагдан түсэбһөө гөгдөһөн хара металлургитэй нэн түрүүндэ холбоотой байна.

Түмэр замаар ашаа шаргалгэ 1939 ондо 392 миллиард тонно-километр байһанаа, 1940 ондо 409 миллиард тонно-километр хүртээрэ ургаба. Уһаа замаар ашаа шаргалгэ 1939 ондо 34,8 миллиард тонно-километр байһанаа, 1940 ондо 38 миллиард тонно-километр хүртээрэ дэшэлэе. Гэбөшье, түмэр замай хүдэлмэриде өлөөд дутагдаагүй бия, замхарисаае тухашаруудга ашаггүй шөрлөгүүд үшөөл үргэлжлөөр, хөдө хөдөн үзэлүүдахи ба шөлүүдэбэринүүдахи бэрхшөөлгэй гасарнууд үшөөл усадхалдагүй байһаар.

Ороһондэ будагчинуудай, саяарай элекки, паран эсэстэй, нарцефалин ба эвэһын бүхы продукция өлөөд дэшэлэе 1940

ондо СССР дотор ороһото культурын продукция 7,3 миллиард пуд шахуу болобо.

1940 он дотор колхозуудай малайн тоо толгой: эбэртэ томо малаар 12 проц., гахай—15 проц., хонид—25 проц. ба ямаад—34 проц. олоһорһон байха юм. Колхозой хамтын малажал болбол орон доторхи бүхы малнуудай тоо толгойдо өөрынгөө хубине найдамтайгаар олоһоруужа байна.

Социалистическэ үйлдэбэринэ дэлгэрэнгегээр үргэдхэлгэ болбол удаалууан социалистическэ суглуулбарин ургалтые харуула, энэ хадаа нэн түрүүндэ капитал оруулалгын хэмжэһөнэнь харагдана.

СССР-эй арадай ажахыда капитал оруулалгын хэмжэһөн 1940 ондо 38 миллиард түхэриг шахуу болобо (тэрэ тоодо 6 миллиард шахуу түхэригын центризованнобөшө капитал оруулалга болоно).

Гурбадугаар табанжэлэй үнгөрһон гурбан жэл соо СССР-эй арадай ажахыда капитал оруулалгын хэмжэһөн 108 миллиард түхэриг (тэрэ тоодо центризованнобөшө капитал оруулалгаар 17,5 миллиард түхэриг) болоно.

Гурбадугаар табанжэлэй үнгөрһон гурбан жэл соо гүрөнэй ажаүйлэбэриде (районуудахи нотагай удхашанартай ажаүйлэбэринэ тоололсонгүйгөөр) 2900 хүрэтэр фабрика, завод, шахта, электростанци ба бусад предприятинууд байгуулагдан ашагалагдаа. Нэгэдэх табан жэл соо СССР дотор ажаүйлэбэрин оройдоо 1500 предприятие ашагалагда үгтэһөнни хануулааар байна.

Шөнө предприятинуудые ашагалагда орууланай ашаар, гурбадугаар табанжэлэй гурбан жэл соо нүүрһа малгалын 51 миллион хүсэтэй шөнө шахтанууд, 2400 мянга шахуу киловатт хүсэтэй электростанцинууд, 2900 мянга тонно хүсэтэй шөрөм хайлуулагын доменно пещэнүүд 1 миллион шахуу хүбэн ээрэглэн веретнуүүд ба бусад үйлдэбэрилгын хүсэнүүд ашагалагда оруулагдаа.

Зүгөөр, капитальна хүдэлмэрин түсэб ба шөнө хүсөнүүдые ашагалагда үгтэһэ иматга гүйсэдхэгдөөдүй.

СССР-тэ социалистическэ үйлдэбэринэ ургуулан үргэдхэлгэ болбол амалшадай материална хэмжэһөнэй саашаада хэлбэрилтэгүй ургалтые, тэдэнэй хэрэгсэлэй ургалтые харуула.

Арадай олзын ургалтые гурбадугаар табанжэлэй гурбан жэл дотор хубилалтагүй сэнгээр 29,5 миллиард түхэриг боложо, 1937 ондо 96 миллиард байһанаа, 1940 ондо 125,5 миллиард хүртээр ургаба.

СССР-эй арадай ажахыдахи салынгай фондууд хадаа гурбадугаар табанжэл соо хараалагдан ажахын халбаринууд тушаа 1937 ондо 82,2 миллиард түхэриг байһанаа, 1940 ондо 123,7 миллиард түхэриг хүртээрэ, тайбарилан хэлбэл, 1,5 дахин дэшэлэе.

Колхозуудай мүнхөн олзонь 1937 ондо 14,2 миллиард түхэригһөө 1939 ондо 18,3 миллиард түхэриг хүртээрэ нэмһөн байха юм. 1940 оной дэб дээрэ абтанан мэдөөнүүд хадаа колхозуудай мүнхөн ба натуральна олзонь 1939 онойхитой жэшээлб, саашаада нилдэгүй ургалань харуула.

Гүрөнэй ба кооперативна худалдаа-намаандахи эд бараанай эрьсөн 1937 ондо 125,9 миллиард түхэриг байһанаа, 1940 ондо 174,5 миллиард түхэриг хүртээрэ дэшлэгдэнэ байна.

Тиигэ болохоороо, 1939 ондо ба 1940 оной ехидэ Советскэ Союзай хилүүд дээрэ сэрэгэй йбуулануудай үзэгдэһөннишье наань СССР-эй арадай ажахы болбол гурбадугаар табанжэлэй түсэбтэ өлөөдүгэ хэрэгтэ үнгөрөгшө жэл соо урагшаа нилдэ алхам хөжө, ургалтые харанаа хара бүриде хурдачлан, өтгөлгөйтгөөр дэшэлүүлгөн байна.

1940 оной дүнгүүдөө хаража, металл хайлуулагда ба түлшэ абалгада ургалтын эршмөйтгөөр өлөһөнө төмдөгдөхө шуудла. Бүтнэ дотороо дулда жэшөөгөөр шөрөм үйлдэбэрилгэ 1937 оной

эсэстэ 40 мянган тонно байһанаа, 1940 оной эсэстэ 46—47 мянган тонно хүртээрэ дэшлэгдэ.

Булад хайлуула 1937 оной эсэстэ 50—51 мянган тонно байһанаа, мүнөө 58—59 мянган тонно болоо.

Нүүрһөнэй ажаүйлэбэрин наркоматда сутка бүрин нүүрһа малгалга 1937 оной эсэстэ 370 мянган тонно байһанаа, 1940 оной эсэстэ 467 мянган тонно болоһон байха юм.

Сутка бүридэ дулда жэшөөгөөр нефть ба газ абалга 1937 оной эсэстэ 84—86 мянган тонно байһанаа, 1940 оной эсэстэ 97—98 мянган тонно хүртээрэ дэшлүүлгэлэе.

Хэды эдэ ургалтануудай байбашье наань, металлурги ба түлшын ажаүйлэбэриде эхилһэн дэшлэгэлые гүйсэд гэжэ мэдэрякэ болохогүй. Металл үйлдэбэрилгы ехэдхэлгэ хадаа гурбадугаар табанжэлэй түсэбэй даабарилнаа гөгдөжэ ябана ба СССР-эй арадай ажахын ургажа байгаа хэрэгсэлые үшөөл ханганагүй. Гурбадугаар табанжэлэй даабарилнаа гөгдөжэ ябана нефтин ажаүйлэбэрин гэгдэһын үшөө зайсуулагдаагүй байһаар.

Мүн тэрэшлэн, 1940 оной дүнгүүдөө, хүдэлмэришд ба алба хагшадай үйлдэбэри дээрэ хүдэлмэрихэ сагые урталхалга ба ажалла жаяг заршамые дэшлэгэлые төмдөгдөхө шуудла. 1940 оной хоёрдох хахалта ажаүйлэбэрин ба замхарилсаанай хүдэлмэрин хайжаралга ехэнхидэ ажалла жаяг заршамые бүхжүүлһөн ба хүдэлмэрин сагые урталхалан дээрһөө дулдыдаба. Нэн түрүүндэ, энэ болбол малтан абатша, уурхайн ба нүүрһөнэй ажаүйлэбэрин халбаринуудта нүлөөлжэ, мүн металлурги ба арадай ажахын бусал халбаринуудта дэбжэлтые хангаха үйлдэбэрин түшөг байгуулаба.

Зүгөөр, олоншог предприятинууд ба наркоматууд болбол ССР Союзай Верховно Советей Президиумэй 1940 оной июниин 26-ай Указар байгуулагдан, үйлдэбэрин ургалтын аргабайдалнуудые хүсэд хэрэгсэлгэ шадаагүй. Эдэ наркоматуудай тооло нэн түрүүндэ, ой модоной ажаүйлэбэрин наркомат ба барилгын материалнуудай ажаүйлэбэрин наркомат ороно. Эдэ ажаүйлэбэрин наркоматуудай предприятинууд жэлэй хоёрдох хахалта өөһөднөөгө хүдэлмэринэ зарим хэды хайжаруулашые наа, 1940 ондо түсэбөө дутуу дүүргэе. Ой модоной ажаүйлэбэрин ба барилгын материалнуудай наркоматууд энэ баримтаһаа эрид тобшоолнуудые хэжэ ёһотой.

Гурбадугаар табанжэлэй түрүүшын жэлүүдтэй сасуулаба. 1940 ондо СССР-эй ажаүйлэбэрин ба арадай бүхы ажахын хүгжэлтые хурдачхалга аргабайдал бэлдэхгэлэе. Эдэ аргабайдалнууд юуб гэбэл:

а) арадай ажахын ургалтын бата бөхи түшөг байгуулаха, металлургида ба түлшын ажаүйлэбэриде эхилһэн дэбжэлтэ;

б) гурбадугаар табанжэлэй түрүүшын жэлүүдтэй сасуулаба, хүдэлмэрин сагые 15 процент шахуу урталхалга ба ажалла жаяг заршамые эридээр бөхижүүлгэ.

Ажаүйлэбэрин ба замхарилсаанай аша туһада ба хэрэгсэлүүд тухайда партийна органицинуудай анхарамые ехэдхэлгэ хадаа саашаада дэбжэлтын бодото ба шийдхэхы аргабайдал мүн болоно.

1940 оной ажахын гол түшүүд нимэ байна.

Ажахын 1941 оной түсэб

Арадай ажахын 1941 оной түсэбэй зорилгонууд болбол арадай ажахын хүгжэлтын гурбадугаар табанжэлэй түсэб тухай ВКП(б)-гэй XVIII съездын шийдхэбэринүүдөө үндэһэлэн гарала. ВКП(б)-гэй Центральна Комитедээр ба ССР Союзай Арадай Комиссарнарай Советээр абтанан гүрэнэй түсэб коро заагданан гол-гол зорилгонууднаа үндэһэлэн гарала:

Нөгөдө, капиталистическэ хүрээлэгдэһөн манай арадай ажахын дүлдданги бөшө ба бөө даанги байдалые бөхижүүлгэ, илангала металлурги ба машинабайгуулгын талаар капиталистическэ ажахыһаа дулдыданги байхагүй.

Капиталистическэ хүрээлэгдэһөн СССР-эй арадай ажахын дүлдданги бөшө байха ябадалы хангалга болбол капитализмда эсергүү манай төмсэлэй формо мүн. Олонхи капиталистическэ ороһуудахи рыногые хаанан империалистическэ дайн энэ зорилгы төмдөгдөбө. 1941 оной түсэб соо энэ зорилго болбол тухай машинанууд, шухаг металлнуудые үйлдэбэрилгэ ябадалы эрид хурдачхалга замаар, мүн баһа илангала машинабайгуулгын ба металлурги талаар ажаүйлэбэрин шөнө шөнө предприятинуудые байгуулаха программаар шийдхэгдөнө.

Хоёрт, 1941 оной түсэб болбол арадай ажахын али бүхы халбаринуудта социалистическэ үйлдэбэринэ бүхы хэмжөөгөөр хүгжүүлгэ зорилгонууднаа үндэһэлэн гарала. энэ хадаа СССР-тэ ангигүй социалистическэ общество байгуулгы ехэдхэлгэ хэрэг төөшө урагшаа шөнө алхам болохо гэһэнэ.

1941 оной түсэб соо энэ зорилго болбол социалистическэ ажаүйлэбэрин, илангала тэрэнэй түрүү халбаринуудай, мүн баһа замхарилсаанай ба түдөө ажахын дэбжэлтын түрэг түргөн темпүүдээр шийдхэгдөнө.

Гурбада, 1941 оной түсэб болбол арадай ажахыда төгшө бөшө ябадалы гаргахгүй, харин таһалдал болохо болоо наань, гүрөнэй шөнө шөнө резервүүдые ехэдхэлгээр ба байгуулгаар тэрэниие болуулаха гөһөн зорилгонууднаа үндэһэлэн гарала.

СССР-эй арадай ажахыдахи пропорци болбол арадай ажахын урда парти ба правительствын табидаг зорилгонууднаа дулдыдан хубилдаг байһан мэдэжэ. Арадай ажахыда төгшө бөшө ябадалы гаргахгүй гөһөн зорилгы 1941 оной түсэбтэ хабадуулан хэлбэл,—металлургида ба машинабайгуулгада, тиигэ хадаа—үйлдэбэрин хэрэгсэлүүдые бүтөөн гаргадаг бүхы группада ургалтын үлэмжэ хурдан темпүүдые үгтэ гөһөн удхатай. Илангала, шөрөм бузад, үнгэтэ металлүүд, шулуу нүүрһө, нефтин саашанхи ургалта ба машинабайгуулгын али бүхы зүйлүүдэй тон өхөөр хүгжэлтөн шуудла.

ВКП(б)-гэй Центральна Комитедээр ба СССР-эй Арадай Комиссарнарай Советээр абтанан, 1941 ондо ССР Союзай арадай ажахые хүгжүүлгэ гүрэнэй түсэб хадаа коро заагданан ажахын гол зорилгонуудые харала:

—СССР-эй ажаүйлэбэрин бүхы продукция гаргалгы 162 миллиард түхэриг хүртээр болохо, 1940 оной хэмжөөлгө ордохо 17-18 проц урталтай;

(Ургалмөлөһын хөбдөхи нюурта)

